

## „Olen esimest korda elus hakanud piirama teatris käimist.“ Kui kallis on kultuur?

Riigis, mille põhiseadus sätestab eesti keele ja kultuuri säilimist läbi aegade, muutub kultuur aina kättesaamatumaks luksuseks. „Olen esimest korda elus hakanud piirama teatris käimist,“ tunnistas tuttav hiljutises vestluses. Ta ei kuulu kindlasti statistiliselt keskmiste kodanike hulka, kes käivad näitemängu vaatamas kord aastas, vaid on tõsise huvilisena tõtanud teatrisse vähemalt korra paari kuu tagant, vahel sagedamini. Nüüd ei osta ta enam piletit igale teda kõnetavale etendusele, vaid vaeb hoolikalt, millise tükiga end premeerida, olles vähendanud oma teatriskäikude arvu kolmveerandi võrra. Sest 30–60 euronit tõusnud piletihindade puhul pole teisiti võimalik. Koos pereliikmega minnes makstakse topelt. Sõbranna lõi kokku, kui palju kulus tal selleks, et koos abikaasaga vaadata linna teises otsas mängitavat menutükki: kaks 50-eurost piletit, võib-olla kohvid-koogid ja ka üks ots taksoga, sest ühissõidukiga minnes jõutaks õhtul koju vähemalt tunni pärast. Kokku vähemalt 150 eurot – eestlase keskmisest netopalgast üle kümnendiku. Euroala suurima inflatsiooniga riigis elades ja keskmist palka teenides tuleb elustiilis teha muidki muudatusi kui üksnes Selveri Lidli vastu vahetamine. Kahjuks puudutab see ka kultuuri. Meie ja naabrite keskmine palk

Keskmine palk 2023. aasta I kvartalis

Eestis 1741 eurot

Lätis 1462 eurot

Soomes 3734 eurot (2022. a)

Statistika järgi vähenes viimastel aastatel mitu olulist kultuurinäitajat: teatris ja muuseumis käikude arv, raamatumüük jne. Kuna selles olid peamisel süüdi aastate 2020–2021 koroonapiirangud, on praegu veel võimatu öelda, kas koroonaeelsete kultuurinäitajate taastumist hakkab rohkem mõjutama piirangute ajal nõrgenenud harjumus kultuuri tarbida või tänavuseks taevasse tõusnud hinnad.

Teatrid ei paista publikupuuduse üle kaebavat. Populaarsemate etenduste piletid kaovad müügilt kiiremini kui vesi kuumalt keriselt. Isegi kallid hitid – „Macbethi“ sügiseste etenduste 60-eurosed piletid müüdi läbi mõne tunniga – nii nagu ka mõned ulmeliste hindadega suvetükid on leidnud piisavalt maksujõulisi vaatajaid. Septembris tehakse teatavaks eelmise aasta

epl.delfi.ee

Tallinna Linnateater  
Eesti Draamateater  
Rahvusoper Estonia  
Teater

teatristatistika, kuid ette rutates võib öelda, et publik on leidnud tagasitee saalidesse.

„Repertuaaris olevaid lavastusi ja uuslavastusi oli 2022. aastal isegi rohkem kui koroonaeelsel, 2019. aastal (mis näitab, et valdkond on olukorra taastamiseks teinud väga palju tööd), etendusi anti veidi vähem kui 2019. aastal ja selle võrra on ka külastusi veidi vähem kui toona, aga suurusjärg on sama – üle miljoni, mis on see maagiline arv, mille ümber Eesti teatrikülastus alati tiirleb,“ kinnitab Tiia Sippol Eesti Teatri Agentuurist.

Riiklike sõnateatrite piletihinnad on tõusnud tasapisi, ulatudes algaval hooajal 30 euro kanti. Linnateatrisse pääseb täiskasvanu 28 euroga, Draamateatrisse olenevalt tüki populaarsusest 30–35 euroga. Erateatris Nuutrum tuleb täispileti eest maksta 36 eurot (ja vahetult enne etendust 40), Kinoteatris 26–33. Võrdluseks: Läti rahvusteatris ulatuvad piletihinnad 34 euroni. Soome rahvusteatris on piletite hinnaskaala laiem olenevalt lavastusest, tõustes kuni 55 euroni – vahe Eesti hindadega pole enam kuigi suur.

Kõik on muidugi suhteline: 30-eurone raamat on mulle natuke arusaadavam kui 70-eurone teatrietendus.

Linnateatri kommunikatsiooni- ja turundusjuht Kadi Sink ütleb, et teatri pileti hind tõusis kolme euro võrra ehk 28 euroni mullu detsembris. „Teatripiletite hinna tõusu põhjustab üldine kasvav elukallidus, väga otseselt on mõjutanud lavastuste väljatoomise hinda näiteks materjalide hinna tõus. Enne möödunud aasta hinnatõusu kallinesid piletid 2018. aasta maikuus ehk neli ja pool aastat tagasi. Seega võiksim öelda, et meie teatripiletid on kallinenud muu eluga võrreldes isegi aeglasemas tempos. Publik on olnud hinnatõusu suhtes väga mõistev ja me oleme väga tänulikud, et eestlased jätkuvalt vaimutoidust lugu peavad.“

Rahvusoperis küündivad kallimad piletihinnad 69 euroni. Kui sooviksin minna nautima operit „Madama Butterfly“, peaksingi välja käima sellise summa, mille, tõsi küll, saaksin näiteks partnerkaardi omanikuna 10% allahindlusega. Soome rahvusoperis saaksin sama operit vaadata 99 euro eest, aga näiteks Läti rahvusoperis kõigest 45 euro eest. „Rahvusoper Estonia ei tõstnud oma piletihindu lõppenud hooajal ega tõsta ka algaval hooajal. Kõige kallimad on alati uuslavastuste piletid, ent kõigil etendustel on mitu hinnaklassi, lähtuvalt kohast saalis.

Rahvusoperi publikuarv ei ole aastatega kahanenud,“ kinnitab rahvusoperi kommunikatsioonijuht Marion Leppik.

Raamatutega on sama lugu. Kolm-neli aastat tagasi ostis tuttav abielupaar aastas koju parkümmend uudisteost. Viimasel ajal on nende ostetavate raamatute arv kahanenud sedavõrd, et neid saab kokku lugeda ühe käe näppudel, sest sageli üle 30-eurone hind on humanitaarvaldkonnas töötavatele inimestele liig mis liig. Nende sõpruskond on hakanud omavahel agaralt raamatuid vahetama – kui enne laenas neilt raamatu üks, siis nüüd on tavaline, et uudisteos käib läbi nelja-viie huvilise käest.

Üks raamat, mitu hinda

Prints Harry, „Varumees“ 30.99 (Rahva Raamat)

Princis Harijs, „Liekais“ 25.99 (Valters un Rapa)

Prinssi Harry, „Varamies“ 27.95 (Suomalainen Kirjakauppa)

„Väike rahvaarv on tegelikult ikkagi peamine põhjus – mitte ainus, aga kõige suurem,“ tõdeb Tänapäeva kirjastuse juht Tauno Vahter raamatute kallinemise kohta. „Lätis on suuremad tiraažid, väiksemad kulud, [veel] väiksemad honorarid, sealt see omahind alla läheb. Soome on lihtsalt neli korda suurem riik, tiraažid seetõttu suuremad. Rohkemat pole vajagi, lisaks veel kasvanud materjalikulud jne. Kui ostjaid jääb vähemaks, tõuseb hind veelgi. Meie kultuur on paraku üha kallim, ja kuni naftat ei leita, see ei muutu. Kõik on muidugi suhteline: 30-eurone raamat on mulle natuke arusaadavam kui 70-eurone teatrietendus, aga eks keegi teine arva teistpidi.“

Muuseumipiletite hinnad on kultuurisõpradele veel üsna taskukohased, usub Kumu kunstimuuseumi direktor Kadi Polli. „Kumu ei ole kaks aastat hindu tõstnud. Kumu kunstimuuseumi täispilet maksab praegu 12 eurot ja sooduspilet kaheksa eurot. Arvestades üldist hinnatõusu ei saa seega Kumu piletit üleliia kalliks pidada. Loodame, et hinnatundlikumat ja ennekõike aasta jooksul pidevalt näitusi külastavat Kumu fänni aitab Kumu kunstimuuseumi aasta- või muuseumikaart. Samuti toimivad meil iga kuu lõpus nn kolme euro kolmapäevad. Usume, et üldine hinnatõus publiku arvu ei kahanda, vaid nagu mullugi see tõuseb.“

Milles siis probleem, imestaks nii mõnigi. Teater ei ole ometi möödapääsmatu asi, millela elada ei saa. Lugemist saab tasuta laenutada raamatukogust. Kes vähegi viitsib, peilib välja ka ülisoodsate hindadega või suisa tasuta muuseumipäevad. Ajal, kui ka toidukorvi maksumus on iganädalane jututeema ja plaanitav automaks ajab inimesed hulluks, kallist kultuurist halada? Keda kotib?

Muuseumipileti hind on Soomega võrreldav

Kahe teismelisega pere saab Helsingi Ateneumi või Kiasma kunstimuuseumisse 40 euroga (vanemate piletid à 20 ja alla 18-aastased lapsed tasuta). Kumu pääseb pere külastama perepiletiga, mis kahele vanemale ja lastele maksab kokku 24 eurot. Seevastu üks vanem ühe lapsega käib nii Soome kunstimuuseumis kui ka Kumus sama raha ehk 20 euro eest (Soomes täiskasvanu pilet 20 eurot ja alla 18-aastane tasuta, Kumus täiskasvanu pilet 12 eurot ja alla 18-aastasel 8 eurot). Mitmes Euroopa riigis alla 18-aastastele pakutav tasuta muuseumipääs on üks meeldivamaid soodustusi, mis Eestis paraku ei kehti.

Vaevalt et keegi kahtlustab teatreid rikastumissoovis või muuseume publikult raha väljapressimises – on selge, et raketina tõusvad hinnad mõjutavad ka kultuuri toimimist, ja hindade tõus on mõistetav. Küsimus on selles, kui suur osa rahvastikust lõpuks üldse kultuuri jõuab tarbida: mitu raamatut raatsitakse osta või kui tihti kannatab perega teatrisse minna. Miks osta 35-eurone eestikeelne raamat, kui selle asemel saab kolm ingliskeelset? Noorema põlvkonna jaoks on ingliskeelsete tekstide lugemine (nagu üldse angloameerika komberuumis viibimine) nagunii igapäevane asi.

Nüüd on tavaline, et uudisteos käib läbi nelja-viie huvilise käest. Eesti riigi eesmärk on eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimine läbi aegade. Eestlase identiteedis on keelel ja kultuuril tähtsaim roll ning on ikka nukker, kui tuleb valida elektriarve maksmise ja kontserdil käimise vahel.

Elame otsekui inflatsiooni, pisikese turu ja kopsaka käibemaksu koosmõju epitsentris, kus oleme sünnist saati kätketud hinnaorjusse – osta paljusid asju märksa kallimalt kui keskmine europlane, saades samal euroala sabaotsa kuuluvat palka. Kultuurisfääris on väiksema käibemaksuga (9%) õnnistatud üksnes raamatud, kõik muu saab uuest aastast veel suurema maksukoorma. Tõenäoliselt jäävad mu sõbranna teatriskäigud veel harvemaks.

Kinopilet on kõige soodsam

Kinopilet Solarise Apollos nädalavahetusel

Täiskasvanu 9.99

Õpilane/tudeng 8.88

Laps 5.99

Riia Forum Cinemas

Täiskasvanu 9.20

Kuni 12-aastane laps 5.20

Tudeng 7.82

Vähemalt 60-aastane 5.20

Helsingi Finnkino

Täiskasvanu 17.40

Laps 13.92